# فاطر سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَـٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة فاطر — އާޔަތް ޢަދަދު (٤٥)

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ جَاعِلِ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ رُسُلًا أُو۟لِىٓ أَجْنِحَةٍ مَّثْنَىٰ وَثُلَـٰثَ وَرُبَـٰعَ ۚ يَزِيدُ فِى ٱلْخَلْقِ مَا يَشَآءُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ① مَّا يَفْتَحِ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ مِن رَّحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا ۖ وَمَا يُمْسِكْ فَلَا مُرْسِلَ لَهُۥ مِنۢ بَعْدِهِۦ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ② يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱذْكُرُوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ ۚ هَلْ مِنْ خَـٰلِقٍ غَيْرُ ٱللَّهِ يَرْزُقُكُم مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ③ وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّن قَبْلِكَ ۚ وَإِلَى ٱللَّهِ تُرْجَعُ ٱلْأُمُورُ ④

## މުފްރަދާ

ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = ހުރިހާ ޙަމްދެއް حَمْد އާއި تَعْرِيف އެއް ހުރިހާ ސިފަވެގެންވާނީ الله އަށެވެ.۞ فَاطِرِ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ = އުފެއްދެވި ނަމޫނާއެއް ނުހުރި ގޮތަކަށް އުފެއްދެވި ކަލާނގެއެވެ.۞ وَٱلْأَرْضِ = އަދި ބިމާއި.۞ جَاعِلِ ٱلْمَلَـٰٓئِكَةِ = މަލާއިކަތުބޭކަލުން ލެއްވި ކަލާނގެއެވެ.۞ رُسُلًا = ރަސޫލުން ކަމުގައި.۞ أُو۟لِىٓ أَجْنِحَةٍ = ފިޔަތަކެއްގެ ވެރި.۞ مَّثْنَىٰ وَثُلَـٰثَ وَرُبَـٰعَ = ދޭކުން ދޭކުން ތިނެކުން ތިނެކުން ހަތަރުކުން ހަތަރުކުން ( އެބަހީ ބައެއްބޭކަލުން ދެފިޔައިތަކުން ދެފިޔައިތަކުން އަނެއްބައިބޭކަލުން ތިންފިޔައިތަކުން އަނެއްބައިބޭކަލުން ހަތަރުފިޔައިތަކުން ހަތަރުފިޔައިތަކުންވާގޮތުގައެވެ. ۞ يَزِيدُ فِى ٱلْخَلْقِ = އަދި އުފެއްދެވުމުގައި އެކަލާނގެ އިތުރުކުރައްވައެވެ.۞ مَا يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވެގެންނެވިކަމަކަށް.۞ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله.۞ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ① = ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުޅަދުންވަންތަ ވޮޑިގެންވެއެވެ.۞ مَّا يَفْتَحِ ٱللَّهُ لِلنَّاسِ = الله މީސްތަކުންނަށް ހުޅުވައި ދެއްވާކަށްވާ އެއްޗެއް.۞ مِن رَّحْمَةٍ = ރަޙްމަތުގެ ތެރެއިން. ( ވާރޭފެން އަދި – ރިޒްޤުގެ ވައްތަރުތައް ފަދަ).۞ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا = އެއްއެއްޗެއް ހިފަހައްޓާނެ މީހަކު ނުވަތަ މަނާކުރާނެ މީހަކު ނުވެއެވެ.۞ وَمَا يُمْسِكْ = އަދި އެކަލާނގެ ހިފަހައްޓަވައިފި އެއްޗެއް.۞ فَلَا مُرْسِلَ لَهُۥ = އެއްއެއްޗެއް ފޮނުއްވައިދޭނެ މީހަކު ނުވެއެވެ.۞ مِنۢ بَعْدِهِۦ = އެކަލާނގެ އަށްފަހު.۞ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ② = އަދި އެކަލާނގެއީ عِزَّة ވަންތަ ޙިކުމަތްތެރިވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.۞ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱذْكُرُوا۟ = އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ކަލޭމެން ހަނދާން ކުރާށެވެ!۞ نِعْمَتَ ٱللَّهِ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެ މައްޗަށްވާ الله ގެ ނިޢުމަތް.۞ هَلْ مِنْ خَـٰلِقٍ = އުފެއްދެވި خَالِق އަކު ވޮޑިގެންވޭތޯ؟۞ غَيْرُ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި.۞ يَرْزُقُكُم = ކަލޭމެންނަށް ރިޒްޤު ދެއްވާނެ.۞

مِّنَ ٱلسَّمَآءِ وَٱلْأَرْضِ ۚ = އުޑުތަކާއި ބިމުން.۞ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ۖ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި (ހައްޤު) އިލާހަކު ނުވެއެވެ.۞ فَأَنَّىٰ تُؤْفَكُونَ ﴿٣﴾ = ކަލޭމެން ދުރުކުރެވޭ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ ހައްޤު ފިޔަވައި ކަލޭމެން އެނބުރިގެންދަނީ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ؟۞ وَإِن يُكَذِّبُوكَ = އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރިއަސް (އެއީ އަޖާއިބު ވާންވީ ކަމެއްނޫނެވެ.)۞ فَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ = ހަމަކަށަވަރުން ރަސޫލުން ދޮގުކުރެވުނެވެ.۞ مِّن قَبْلِكَ ۚ = ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން.۞ وَإِلَى ٱللَّهِ = އަދި الله ގެ ޙަޟްރަތަށެވެ.۞ تُرْجَعُ ٱلْأُمُورُ ﴿٤﴾ = އެންމެހާ ކަންތައްތައް އެނބުރި ރުޖޫޢުވަނީ.۞

## إجْمَالِي މާނަ

**(١)** އެންމެހާ حَمْد އާއި تَعْرِيف އާއި ޝުކުރުއެއްކުރުމީ، އިސްލާމީދީނަށް އެއްގޮތްވާ ވިސްނާފައިވާ ނިޔަމައި އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވި الله އަށެވެ. އެކަލާނގެއީ މަލާއިކަތުބޭކަލުން ރަސޫލުން ކަމުގައި ލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. (މި އާޔަތުން ގަނޑު މަލާއިކަތުބޭކަލުންނެވެ. ކޮންމެބޭކަލަކު ފިޔަ ދެކޮޅު ތިނެއް ހަތަރެއް އިތުރުވެދާނެ ފަރިހުތަ ރަސޫލުންނަކީ جِبْرِيل ، مِيْكَائِيل ، إِسْرَافِيْل އަދި أزرائيل އެވެ.) އެބޭބޭކަލުން ދެފަތްފަތްވާ ދެޕިޔަފަތުގެ ތިންޕިޔަފަތުގެ ތިންސާފަތްގެ ފަސްޕިޔަފަތް ހަތަރުޕިޔަފަތްގެ ބޭކަލުން ދޫކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ އެބޭކަލުން ހެއްދެވުމުގައި އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވާ އަދަދަކުން ފިޔަފުށް އިތުރުކުރައްވަ ދެއްވައެވެ. (ރަސޫލާއެވެ. صَحّ حَدِيث ގައި ވާގޮތުން ފަސްސަތޭކަ ފިޔަ جِبْرِيل عَلَيهِ السَّلام ގެ ރަސޫލާކަ ފިޔަފުޅުގެ ވެއެވެ. وَاللهُ أَعْلَم ........) ހަމަކަށަވަރުން الله ތަޢާލާ ކޮންމެކަމެއްގެ މައްޗަށް ކުދުރަތުވަންތަ ބޭކަލާނގެ ވެގެންވެއެވެ.

**(٢)** الله މީސްތަކުންނަށް ދެއްވާ ރަޙްމަތްތަކުގައި ވާނީ ފުރައް ރަޙްމަތް ނުގެނެސްދޭން އަދި އެހެން ގޮތަކުން އަނބުރާ ދޫކުރައްވަން ރަޙްމަތް ނަގާލެއް އަދި ހިފެހެއްޓެވުމަށް މަނާކުރެއްވުން ވިޔަނު ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހިފެހެއްޓެވިއްޔާ رحمة އެއް އެކަލާނގެ ފަހުން އެ رحمة އެއް މީސްތަކުންނާ ހަމައަކު ފޮނުވައިދެއްވުން އެކަކުވެސް ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެއީ عزة ވަންތަ حكمة ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

**(٣)** އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ކަލޭމެންގެ މައްޗަށްވާ الله ގެ نعمة ތައް ކަލޭމެން ހަނދުމަކުރާށެވެ. އުޑުން ވާރޭ ފޭބުމުގެ نعمة އާއި ބިމުން ގަސްގަހާގެހި ފެޅުވުމުގެ نعمة އާއިވާ އަދި އެނޫން އެހެންވެސް خالق އަކު الله ފިޔަވައި ކަލޭމެނަށް ވޭހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ، އެފަދަ ކަލަކު ކޮންދުވަހަކު އެނޫން އެހެންވެސް ކަލަކު الله ފިޔަވައި ނުވެއެވެ.) އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަން ވުރެން حق އެނޫން އިލާހަކު ނުވެއެވެ. ފަހެ، حق ފިޔަވައި ކަލޭމެން އެނބުރިގެންދަނީ ކޮންފަރާތަކުން ހެއްޔެވެ؟

**(٤)** (އޭ رسول الله އެވެ!) އެމީހުން އެބަހީ، مكة ގެ أهل ވެރިން ކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރިނަމަވެސް އެއީ އަޖައިބު ވާންވީ ކަމެއްނޫނެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިގައި ފޮނުއްވެވުނު رسول ބޭކަލުންނަށްވެސް ދޮގުކުރެވުނެވެ. އެބަހީ، އިސްލާމީދީނަ أمّة ތަކުގައިވެސް ކާފިރުންގެ މީހުންވެސް އެމީހުން ގެތެރޭ ފޮނުއްވުނު رسول ބޭކަލުން ދޮގުކުރިއެވެ. އަދި ހުރިހާ ކަމެއް އެނބުރި رجوع ވެންވަނީ الله ގެ حضرة އަށެވެ. (ހެޔޮކަމެއްގެ عمل ތަކަށް އެކަލާނގެ ދެއްވާނީ جزاء ދެއްވާނެއެވެ.)

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ ۖ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا ۖ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ ٱلْغَرُورُ ﴿٥﴾ إِنَّ ٱلشَّيْطَـٰنَ لَكُمْ عَدُوٌّ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ إِنَّمَا يَدْعُوا۟ حِزْبَهُۥ لِيَكُونُوا۟ مِنْ أَصْحَـٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿٦﴾ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ أَفَمَن زُيِّنَ لَهُۥ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ فَرَءَاهُ حَسَنًا ۖ فَإِنَّ ٱللَّهَ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۖ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ عَلَيْهِمْ حَسَرَٰتٍ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌۢ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾

## މުރާދު

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ = އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ❁ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ ۖ = ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ وعد ތެދު އެއް حق އެވެ. ❁ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ = ފަހެ ކަލޭމެން ހެއްލުންތެރި ނުކުރާހަ ނުދޭށެވެ. ❁ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا ۖ = ދުނިޔޭގެ حياة. ❁ وَلَا يَغُرَّنَّكُم بِٱللَّهِ = ހަމަ الله ގާއިމުގައި ކަލޭމެން ހެއްލުންތެރި ނުކުރާހަށްނުދޭށެވެ. ❁ ٱلْغَرُورُ ﴿٥﴾ = شيطانާ. ❁ إِنَّ ٱلشَّيْطَـٰنَ = ހަމަކަށަވަރުން شيطان އެއީ. ❁ لَكُمْ عَدُوٌّ = ކަލޭމެންނަށް ދުޝްމަނެއްކަމުގައިވެއެވެ. ❁ فَٱتَّخِذُوهُ عَدُوًّا ۚ = ފަހެ ކަލޭމެން އޭނާ ދުޝްމަނެއްކަމުގައި ހިފާށެވެ. ❁ إِنَّمَا يَدْعُوا۟ حِزْبَهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ، އޭނާގެ ޖަމާޢަތް ގޮވަނީ (އެބަހީ، އޭނާގެ އެހެރީންނަށް ގޮވަނީ). ❁ لِيَكُونُوا۟ = އެމީހުން ވުމަށްޓަކައެވެ. ❁ مِنْ أَصْحَـٰبِ ٱلسَّعِيرِ ﴿٦﴾ = ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިން ކަމުގައި. ❁ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ކާފިރުވި މީސްތަކުން (ދަންނައެވެ.) ❁ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ = އެމީހުންނަށް ހުރީ ގަދަވެގެންވާ عَذاب އެވެ. ❁ وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ = ހަމަ އީމާންވި މީސްތަކުން (ދަންނައެވެ.) ❁ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ = އެމީހުން ސާލިހު އަމަލުތައްކުރި. ❁ لَهُم مَّغْفِرَةٌ = އެމީހުންނަށް ހުރީ މާފަށް ފުއްސެވުމެވެ. ❁ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿٧﴾ = ހަމަ ބޮޑުވެގެންވާ ދަރުމަދެއެވެ. ❁ أَفَمَن زُيِّنَ لَهُۥ = އެމީހަކަށް ޒީނަތްތެރި ކުރެވުނު މީހާއެވެ؟ ❁ سُوٓءُ عَمَلِهِۦ = އޭނާގެ ނުބައި އަމަލުތައް. ❁ فَرَءَاهُ حَسَنًا ۖ = ދެން އޭނާ އެ އަމަލުތައް ހެޔޮ އަމަލު ކަމުގައި ދުށެވެ. ❁ فَإِنَّ ٱللَّهَ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله. ❁ يُضِلُّ مَن يَشَآءُ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވި މީހަކު މަގުފުރެއްދަވައެވެ. ❁ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۖ = ހަމަ އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވާ މީހަކަށް ތެދުމަގު ދައްކަވައެވެ. ❁ فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ނަފްސު ހޭދަނުވާށި ދާނުވާށެވެ. / ހަލާކުނުވާށެވެ. ❁ عَلَيْهِمْ حَسَرَٰتٍ ۚ = އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހިތާމަކުރުމުގެ ކަމުގައްވުން. ❁ إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌۢ = ހަމަކަށަވަރުން الله ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٨﴾ = އެމީހުން އެކުރާ ކަންތައްތަކާމެދު. ❁

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٥)** އޭ އެންމެހައި މީސްތަކުންނޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ވަޢުދުފުޅު އެއީ ޙައްޤު ތެދުއެއްކަމެވެ. ( އެބަހީ މަރުވުމަށްފަހު محشر އަށް ޖަމާވުމާއި عمل ތަކަށް ހިސާބުބެލެވުމާއި جزاء ދެއްވުމާއި ނަރަކައާއި ސުވަރުގެއާއި މިހުރިހާކަމަކީ حق އެވެ.) حياة ގެ ދަރުމަތަކާއި ޒީނަތްތެރިކަމުން ކަލޭމެން ހެއްލުން ތެރިވިއަނުދޭށެވެ. އަދި اللهއާއިމެދު شَيْطان އާ ކަލޭމެން ހެއްލުންތެރި ކުރުވިއަނުދޭށެވެ. (އެބަހީ اللهއީ ފާފަފުއްސަވާ އަދި عفوء ކުރައްވާ ކަލާނގެ ކަލޭމެން ކުރާ ފާފަތައް އެކަލާނގެ އޯގާވަންތަކަމުން ފުއްސަވާނެ- މިފަދަ ވަސްވާސްތަކީ ދިނަ ފަދަ ކަލޭމެން ތަދުވައި އަސްރު ކުރުވިއަނުދޭށެވެ.)

**(٦)** ހަމަކަށަވަރުން شيطان އާއި ކަލޭމެންނަށް ބަޔާންވެގެންވާ عدو އެކެވެ. ކަލޭމެންވެސް އޭނާއަށް عدو އެއްކަމުގައި ދަނާށެވެ. އޭނާ އޭނާގެ جماعة އަށް ގޮވާލަނީ- އަދި އެއުރެން ގޮވާލަނީ އެމީހުންނަކީ ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންކަމުގައި ހުރުމަށްޓަކައެވެ.

**(٧)** ( الله އާއި رسول އާއަށް) ކާފަރުވިމީހުން ދަންނައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަށް ހުރީ ގަދަފަދަ عذاب އެވެ. އަދި إيمان ވެގެން صالح عمل ތަކެއް ކުރި މީހުން ދަންނައެވެ. އެމީހުންނަށް ހުރީ ފާފަފުއްސެވުމާއި ބޮޑުވެގެންވާ ދަރުމައެވެ.

**(٨)** އަދިފަހެ އެމީހެއްގެ ނުބައި عمل ތައް އެއީ ރަނގަޅު عمل ތަކެއްކަމުގައި އޭނާއަށް ޝައިޠާނު ޒީނަތްތެރިވެއްޖެ މީހާއި (ތެދުމަގުގައިވާ ރަނގަޅު މީހާއި ދެމީހުން ހަމަހަމަވާން ހުއްޓޭތޯ.؟) ނުވާނެކަން ކަށަވަރެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާމީހަކު މަގުފުރެއްދެވެއެވެ. (އެއީ އޭނާގެ ގޮތް الله ގެ أزلي ދެނެވޮޑިގަތުމުގައި އިސްވެދިޔަ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.) އެއީ އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ މީހަކަށް މަގުދައްކަވައެވެ. ( އެއީ އޭނާގެ ތެދުމަގު الله ގެ أزلي ދެނެވޮޑިގަތުމުގައި އިސްވެދިޔަ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.) އަދި އޭ رسول އާއެވެ. އެމީހުންގެ އެބަހީ ކާފަރުންގެ عمل ތަކާއިމެދު ހިތާމަކުރުމުގެ ސަބަބުން ކަލޭގެފާނުގެ نفس ފުރާ ހަލާކުވެއްޖެއްވާނޭދޭތެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ކުރަމުންދާ ކަންތައްތައް الله ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.

وَٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ أَرْسَلَ ٱلرِّيَٰحَ فَتُثِيرُ سَحَابًا فَسُقْنَٰهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَحْيَيْنَا بِهِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۚ كَذَٰلِكَ ٱلنُّشُورُ ﴿٩﴾ مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْعِزَّةَ فَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ جَمِيعًا ۚ إِلَيْهِ يَصْعَدُ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ يَرْفَعُهُۥ ۚ وَٱلَّذِينَ يَمْكُرُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۖ وَمَكْرُ أُو۟لَٰٓئِكَ هُوَ يَبُورُ ﴿١٠﴾ وَٱللَّهُ خَلَقَكُم مِّن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَٰجًا ۚ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِۦ ۚ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِۦٓ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾

## ބަސްމާނަ

وَٱللَّهُ ٱلَّذِىٓ = އަދި ﷲ އެވެ.۞ أَرْسَلَ ٱلرِّيَٰحَ = ވައިތައް ހިންގަވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ فَتُثِيرُ سَحَابًا = ދެން ވިލާތައް އުފުލާ ދިޔުމަށް ހިންގަވައެވެ.۞ فَسُقْنَٰهُ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭގެން ދުއްވަމެވެ.۞ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ = މަރުވެފައިވާ ބިމަކަށް (އެބަހީ، ވާރޭ ނުވެހުމުގެ ސަބަބުން ގަސްގިހަ މަރުވެފައިވާ ބިމަކަށް)۞ فَأَحْيَيْنَا بِهِ ٱلْأَرْضَ = ދެން ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ ވާރޭގެ ސަބަބުން ބިންގަނޑު ދިރުއްވަމެވެ.۞ بَعْدَ مَوْتِهَا = އެބިންގަނޑު މަރުވުމަށްފަހުގައެވެ.۞ كَذَٰلِكَ ٱلنُّشُورُ ﴿٩﴾ = މިފަދައިން މަރުވުމަށްފަހު އަލުން ދިރުއްވުމެވެސް އޮންނާނެއެވެ.۞ مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْعِزَّةَ = ކާކު عِزَّة އެދޭނަމަ (ދަންނައެވެ.)۞ فَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ جَمِيعًا = ފަހެ ހުރިހާ عِزَّة އެއްވެސް ﷲ އަށެވެ.۞ إِلَيْهِ يَصْعَدُ = އެކަލާނގެއަށް އަރައެވެ.۞ ٱلْكَلِمُ ٱلطَّيِّبُ = ރަނގަޅު ބަސްތަކެވެ.۞ وَٱلْعَمَلُ ٱلصَّٰلِحُ = އަދި ޞާލިޙު ޢަމަލު.۞ يَرْفَعُهُۥ = އެކަލާނގެ އުފުއްލަވައެވެ. (އެބަހީ، އެ ރަނގަޅު ބަސްތައް އުފުއްލަވައެވެ.)۞ وَٱلَّذِينَ يَمْكُرُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ = އަދި ނުބައި ކަންތައްތަކުގެ ރޭވުން ރާވާ (މީހުންނެވެ.)۞ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ = އެމީހުންނަށް ހުރީ ގަދަފަދަ عَذَاب އެވެ.۞ وَمَكْرُ أُو۟لَٰٓئِكَ = އަދި އެމީހުންގެ ރޭވުމެވެ.۞ هُوَ يَبُورُ ﴿١٠﴾ = އެއީ ބާތިލުވެ ގެއްލިގެންދާނެއެވެ.۞ وَٱللَّهُ خَلَقَكُم = އަދި ﷲ ކަލޭމެން ހައްދަވައިފިއެވެ. (ކަލޭމެންގެ ބައްޕަ ހައްދަވައިފިއެވެ.)۞ مِّن تُرَابٍ = ވެލިން.۞ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ = ދެން މަނިކޮޅަކުން. (ކަލޭމެން ހައްދަވައިފި މަނިކޮޅަކުން.)۞ ثُمَّ جَعَلَكُمْ أَزْوَٰجًا = ދެން އެކަލާނގެ ކަލޭމެން ދެބައިކޮށް ލައްވައިފިއެވެ.۞ وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ = އަދި އަންހެނަކު (ބަނޑުގައި) ނުއުފުލައެވެ.۞ وَلَا تَضَعُ = އަދި އަންހެނަކު ދަރިން ނުވިހައެވެ.۞ إِلَّا بِعِلْمِهِۦ = އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވުމުން މެނުވީއެވެ.۞ وَمَا يُعَمَّرُ مِن مُّعَمَّرٍ = އަދި عمر ދިގުވާ މީހެއްގެ عمر ދިގުނުވެއެވެ.۞ وَلَا يُنقَصُ مِنْ عُمُرِهِۦٓ = އަދި عمر މަދުވާ މީހެއްގެ عمر މަދުނުވެއެވެ.۞ إِلَّا فِى كِتَٰبٍ = ފޮތެއްގައިވާ ގޮތަކަށް މެނުވީ. (لوح

المحفوظ ގައި އޮތިންވަރެއް ލިޔުއްވިގެންވާގޮތުންނެވެ.)۞ إِنَّ ذَٰلِكَ ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތައް.۞ عَلَى ٱللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١١﴾ = الله
އަށް ފާޅި ފަސޭހަވެގެންވެއެވެ.۞

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٩)** އަދި الله އީ އެކަށޭގޮތަކަށް ވައިޖެހުއްސަވާ ބަދަލުކުރައްވާ ކަލާނގެއެވެ. ދެންފަހެ އެކަލާނގެ ވިލާތައް އެގޮތުގެމަތިން ތަންތަނަށް ގެންދަވައި ބަދަލުކުރައްވައެވެ. ދެންފަހެ ވާރޭވެހުމުގެ ސަބަބުން ބިންގަޑު ހަނަފަސްވެ ގަސްގަހާ ފެއި ހަރަކާތް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފަދަން ފެއްސަވައިލައްވާ ދެން އެފަދަ ސަބަބުން އެހެން މަރުވެއްވުމަށްފަހު ދިރުއްވަވައެވެ. ގަސްތައް ފަޅައިގެން ހެދިގެންނެވެ. މިސްކިނުން މަރުވުމަށްފަހު محشر ކުރެއްވުމަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދިރުއްވަވާނީ އެފަދައިންނެވެ.

**(١٠)** ފަހެ عِزَّة އާއި މަތިވެރިކަން އެދޭ މީހުން ދަންނާތި الله އަށް ކިޔަމަންތެރިވެގެން عِزَّة ލިބިކަން ހޯދާށެވެ. އެހެނީ އެންމެހައި عِزَّة އެއް خَاصّ ވެގެންވަނީ الله އަށެވެ. މާތްވެގެންވާ ބަސްތައް އަރައިގެންދަނީ އެކަލާނގެ حَضْرَة އަށެވެ. (اللهއަށް ކުރާ އެންމެހައި ذِكر އަދާއި ހަމް ރަމަޟާންމަހާއި ކިޔުމާއި ހުރިހާ އެކަލާނގެ أمر ކުރެއްވުމާއި ނުބައިކަންތައް نَهي ކުރެއްވުމާއި މިބާވަތުގެ އެންމެހައި ކަލިމަ އަރައިގެންދަނީ اللهގެ حَضْرَة އަށެވެ. އަދި صالح عَمَل ތަކެއް އެ މާތްވެގެންވާ ބަސްތައް މަތިކަން އުފުލައެވެ. އެހެނީ صالح عمل އާ ނުލައި ހުސް كلمة ތަކެއް މަތިކަން ނުއުފުލޭނެއެވެ.- އަދި ނުބައިކަންތައްތައް ކުރާމީހުން އަދި އެފަދަ ކަންތައްތައް ރާވާމީހުންނާ މިހުން ދަނީއެވެ. އެމީހުންނަށް ހުންނާނީ ގަދަ عذاب އެވެ. އަދި އެމީހުންގެ އެރާވާކަންތަކާއި مكر ތަކާއި ހަމަ باطلވެ ނެތިދާ އެއްޗެކެވެ.

**(١١)** އަދި الله ތިޔަބައިމީހުން ހެއްދެވީ ކަނޑުމަތީގެ ބިމެއްގަދަމަކުރިއާ آدَم عَلَيْهِ السَّلام ހެއްދެވިއެވެ. އަދި ހުރި ފަހުގައި މަނިކުރު ފެންތިއްކިން އެކަލާނގެ ކަނޑުތަކުން ހެއްދެވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ކަނޑުތަކުން ޗުޓްޗުޅަތަން ހެއްދެވިއެވެ. (އެބަހީ ކަނޑުތަކުގެ ތެރޭގައި އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުން ހެއްދަވައި ދަރިފަސްކޮޅު އިންސިޔާތަކުން ހެއްދެވިއެވެ.)އަދި އަންހެނުން ބަނޑުބޭ މާބަނޑުވައި އުފުލާ ދަރިއެއްވިޔަސް އަދި ވިހާކަށް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެނުވާ އެކަލާނގެ ޢިލްމުގެ ދަށުން ނޫނީ ދަރިން ނުވެއެވެ. އަދި މީހަކު އުމުރު ދިގުވާ ދިގުވުންވެސް އަދި އެމީހާގެ އުމުރުން މަދުވާ މިންވަރެއްވެސް ތިޔައްގައި ލިޔުމެއްގެ ތެރޭގައި ނޫނީ ނުވެއެވެ. އެބަހީ لَوْحُ الْمَحْفُوظ ގައި ލިޔުއްވިގެންވާ ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. އަދި އެކަންތައްތައް އެގޮތަށް ހިންގެވުމަކީ الله އަށް ވަރަށް ފަސޭހަކަމެކެވެ

وَمَا يَسْتَوِي ٱلْبَحْرَانِ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ سَآئِغٌ شَرَابُهُۥ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا ۖ وَتَرَى ٱلْفُلْكَ فِيهِ مَوَاخِرَ لِتَبْتَغُوا۟ مِن فَضْلِهِۦ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ يُولِجُ ٱلَّيْلَ فِى ٱلنَّهَارِ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ فِى ٱلَّيْلِ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ كُلٌّ يَجْرِى لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۚ وَٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِۦ مَا يَمْلِكُونَ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾

## ލުޣަވީ

وَمَا يَسْتَوِي ٱلْبَحْرَانِ = އަދި ދެކަނޑު ހަމަހަމަވެގެންނުވެއެވެ.❁ هَٰذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ = މިކަނޑުގެ ފެން މީރުކަން ރަގަޅެވެ.❁ سَآئِغٌ شَرَابُهُۥ = ބޯށެވުން ދިރުވުމަށް ފަސޭހަ.❁ وَهَٰذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ ۖ = އަދި މިކަނޑުގެ ފެން ގަދަހިތިވެއެވެ.❁ وَمِن كُلٍّ تَأْكُلُونَ =އަދި ތިޔަބައި ކަނޑުތަކުން ކައިވެސް ކަނބަލުންނަށް ދެވެއެވެ.❁ لَحْمًا طَرِيًّا = މާމަސް ތާޒާ.❁ وَتَسْتَخْرِجُونَ حِلْيَةً = އަދި ކަނބަލުން ގަހަނާ ނެރެއެވެ. ( ގަހަނާގައި ޖަވާހިރާއި ލޯބިނު. ނަގާތަކެވެ. )❁ تَلْبَسُونَهَا ۖ = ކަނބަލުން ލައިއުޅޭ/ އަޅައިގޭ.❁ وَتَرَى ٱلْفُلْكَ فِيهِ = އަދި ކަނބަލުންނަށް ފެނޭނެ އުޅަނދުފަހަރު (ދޯނި އަދި ބޮއްޓު ފަދަ އެތެރެކަން ކަނޑުގެ ދެމެދުން ދުއްވާއެވެ.❁ مَوَاخِرَ = ދުއްވާލަވައި ދަތުރު.❁ لِتَبْتَغُوا۟ = ކަނބަލުން حاصل ކުރުމަށްޓަކައި. ( ކަނޑުމަތިން ދުއްވާނީ ހަމަ ކަނބަލުން حاصل ކުރުމަށް).❁ مِن فَضْلِهِۦ = އެކަލާނގެ ފަޟްލުކަރަމުގެ ތެރެއިން❁ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٢﴾ = އަދި ކަނބަލުން ޝުކުރު ކުރުމަށް (ޝުކުރު ކުރުމަށްޓަކައި).❁ يُولِجُ ٱلَّيْلَ = އެކަލާނގެ ރޭގަނޑު ވައްދަވައެވެ.❁ فِى ٱلنَّهَارِ = ދުވާލުގެ ތެރެއަށް.❁ وَيُولِجُ ٱلنَّهَارَ = އަދި އެކަލާނގެ ދުވާލު ވައްދަވައެވެ.❁ فِى ٱلَّيْلِ = ރޭގަނޑުގެ ތެރެއަށް.❁ وَسَخَّرَ ٱلشَّمْسَ وَٱلْقَمَرَ = އަދި އެކަލާނގެ އިރާއި ހަނދު ކިޔަމަންކުރުއްވިއެވެ.❁ كُلٌّ يَجْرِى = އެތައްއިރެއް ދުއްވަނީ ކަނޑައެޅިގެން ދުވެއެވެ.❁ لِأَجَلٍ مُّسَمًّى ۚ = ކަނޑައެޅި عَيَّن ވެގެންވާ މުއްދަތަކަށް.❁ ذَٰلِكُمُ ٱللَّهُ رَبُّكُمْ = އެއީ ކަލޭމެންގެ رَبُّ އެވެ. ٱللَّهُއެވެ ❁ لَهُ ٱلْمُلْكُ ۚ = އެންމެހައި ރަދުން ވެރިކަން خَاصَّ ވެގެންވާނީ އެކަލާނގެއަށެވެ. ( އެންމެހައި ތަކެތި މިލްކުވެގެންވާނީ އެކަލާނގެއަށެވެ.) وَٱلَّذِينَ تَدْعُونَ = އަދި ކަލޭމެން ދުޢާކުރާ ތަކެތި ( ބުދުތައް)❁ مِن دُونِهِۦ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި.❁ مَا يَمْلِكُونَ = އެތަކެއްޗަކަށް މިލްކުވެގެންނުވެއެވެ.❁ مِن قِطْمِيرٍ ﴿١٣﴾ = قِطْمِيْر އެއްގެ މިންވަރުވެސް (قِطْمِيْر އަކީ ކަދުރު ނަގަލީގައި ހުރޭގެ ވަލީގައި އޮންނަ ތުނި ފުއްޕެވެ.)❁

## إِجْمَالِي މާނަ

(١٢) އަދި ދެކަނޑު ހަމަހަމަވެގެން ނުވެއެވެ. އެއްކަނޑުގެ ފެން މީރުވެގެންވާ އަދި އެފެން ބޮއިލާ މީރާ މީރުކަމުން އެފެންތޮރު ދިރުވައިދަން ފަސޭހަ ފެނެކެވެ. އަނެއްކަނޑަކީ ލޮނުގަދަ ފެނުގެ ހުތުރު ގަދަވެގެންވާ ކަނޑެކެވެ. މި ދެކަނޑުން ކުޑަ ކޮންމެ ކަނޑަކުންވެސް ތާޒާ މަސް ކާލެވެން ކަމުއެވެ. އަދި ލާލެވެން އަޅައިއުޅޭ ގަހަނާގެބާވަތްތަކެއްވެސް (ރަން ލުލާއި ޖަވާހިރާއި މިބާވަތުގެ އެންމެހައި ތަކެތިވެސް) އެކަނޑުން ނެރެވެއެވެ. އަދި ދޯނިފަހަރު ސަމުދުރުގެ ފަޅަތުރު (އެކަނޑު ފަޅާލަމުން) ދުއްވައިލާފައި ދަނިކަން ކަލޭގެފާނު ދެކެވޮޑިގެންވާނެއެވެ. އެކަމަށް ފަޅާލަމުން/ ބޮޑު ފަހަރު ވިޔަފާރިކުރުމުގެ ތަކެއްޗާއި ދަތުރުވެސް ދިޔުމުގެ އިތުރުން ބާރުވެރިކަމުގެ ﷲ ގެ فضل ވަންތަކަން ހޯދުމަށްޓަކައި ދަތުރު ކުރުމެވެ. އެކަންތައްތައް އެގެންގަތުމާ ވިސްނައިގަތުމަށް ކަލޭމެން شكر ކުރުމަށްޓަކައެވެ. އެއީ އިންސާނުގެ ކުރަހަނދާންނެތުކަމުގެ މިސާލުކަށެވެ.

(١٣) އަދި ދުވާލުގެ ތެރެއަށް އެކަލާނގެ ރޭގަނޑު ވައްދަވައެވެ. އަދި ރޭގަނޑުގެ ތެރެއަށް ދުވާލު ވައްދަވައެވެ. އަދި އިރާއި ހަނދުވެސް އެކަލާނގެ ކިޔަމަން ކުރުއްވިއެވެ. އެދެތި އެތިންކުރު ކޮންމެ އެއްޗެއް އެއަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ فلك ގައި ކަނޑައެޅި عين ނުވެގެންވާ މުއްދަތަކަށް ދުވެދުވެ ތިބެއެވެ. މިކަންތައްތައް މިހާފާނުކުރައްވާ ބާރުބަލަބަލާ ހިމެނުންތަން ހައްދަވައި ހިންގަވަނީ އެއީ ﷲ އެވެ. އެއީ ކަލޭމެންގެ رب އެވެ. އެހެން އެއްވެސް މިއުއްމުނެވެ. އެންމެހައިކަމެއްގެ މިލްކުވެރިކަން خاص ވެގެންވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެ އަށެވެ. އެއެންމެހައި ކަމެއް އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅާއެކު ހިނގަމުން ގެންދަވައެވެ. އަދި އާ مشرك ންނޭވެ ކަލޭމެން އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އަޅުކަމަށް ހިފާ دعاء ކުރަމުން ގޮވާއެއްޗެއް قَطِيْر އެއްގެ މިންވަރުވެސް ލިބިގެން ނުވެއެވެ. قَطِيْر ގެ މާނަ ލިޔުނުގެން އިސްވެ ހިނގައްޖެއެވެ.

إِن تَدْعُوهُمْ لَا يَسْمَعُوا۟ دُعَآءَكُمْ وَلَوْ سَمِعُوا۟ مَا ٱسْتَجَابُوا۟ لَكُمْ ۖ وَيَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ ۚ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾ ۞ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ أَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَٱللَّهُ هُوَ ٱلْغَنِىُّ ٱلْحَمِيدُ ﴿١٥﴾ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى ٱللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ حِمْلِهَا لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَىْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰٓ ۗ إِنَّمَا تُنذِرُ ٱلَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِٱلْغَيْبِ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِۦ ۚ وَإِلَى ٱللَّهِ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

## ލަފްޒީ މާނަ

إِن تَدْعُوهُمْ = ކަލޭމެން އަޑުގަދަކޮށް ދުޢާކޮށް ގޮވިޔަސް. ۞ لَا يَسْمَعُوا دُعَآءَكُمْ = އެއުރެއަށް ކަލޭމެންގެ ދުޢާ ނާއާނުމެވެ. ( އެހެނީ އެއީ جماد ތަކެއްކަމުން.)۞ وَلَوْ سَمِعُوا = ( މިސާލަކަށް) އެއުރެއަށް އެހި ނަމަވެސް. ۞ مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ = ކަލޭމެންނަށް އެއުރެއަށް އިޖާބަ ނުދެއްނެވެ. ۞ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ = އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން. ۞ يَكْفُرُونَ بِشِرْكِكُمْ = އެއުރެއަށް ކަލޭމެން ޝަރީކުކުރިކަމަށް އިންކާރު ކުރާނެއެވެ. ۞ وَلَا يُنَبِّئُكَ = އަދި ކަލޭގެ ފާނަށް އެކަކުވެސް ޚަބަރު ނުދޭނެއެވެ. ۞ مِثْلُ خَبِيرٍ ﴿١٤﴾ = ހުރިހާ ކަމެއްގެ ޚަބަރުވެރިވި ދެނެވޮޑިގެންވާ ފަދައިން ޚަބަރުދެއްވާނެ ބައެއް ނުވެއެވެ. ۞ يَآأَيُّهَا النَّاسُ = އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ۞ أَنْتُمُ الْفُقَرَآءُ إِلَى اللَّهِ = ކަލޭމެންނީ الله އަށް ބޭނުންތެރިވެގެންވާ މީހުންނެވެ. ۞ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿١٥﴾ = އަދި الله އީ އަމިއްލަ ذات ގެ ފުދިވޮޑިގެންވާ حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ إِن يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ = އެކަލާނގެ އިރާދަކުރެއްވިއްޔާ ކަލޭމެން ގެންދަވާނެއެވެ. ގެއްލުއްވާނެއެވެ. ۞ وَيَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٦﴾ = އަދި އާ خلق ތަކެއް އެކަލާނގެ ގެންނަވައިފާނެއެވެ. ۞ وَمَا ذَٰلِكَ = އަދި އެކަން ނުވެއެވެ. ۞ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ ﴿١٧﴾ = الله ގެ حضرة އަށް އުނދަގޫ ކަމަކަށް. ۞ وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ = އަދި ފުރާނާ ބުރަ ނުއުފުލާނެއެވެ. ۞ وِزْرَ أُخْرَىٰ = އެހެން ފުރާނެއްގެ ފާފައެއް. ۞ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ = ފާފައިގެ ބުރަ ބަރުވެގެންވާ نفس އެއް ގޮވައިފިނަމަވެސް. ۞ إِلَىٰ حِمْلِهَا = އޭނާގެ ފާފައިގެ ބުރައެއް އުފުލައިދިނުމަށް. ۞ لَا يُحْمَلْ مِنْهُ شَيْءٌ = އޭނާގެ ފާފައިން އެއްވެސް މިންވަރެއް އުފުލައި ނުދެވޭނެއެވެ. ۞ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ = އަދި ގާތްތިމާގެ މީހަކު ކަމުގައިވިޔަސް. ۞ إِنَّمَا تُنذِرُ = ކަލޭގެފާނު އިންޒާރުދެއްވާނީ ކަށަވަރުން ( ކަލޭގެފާނުގެ އިންޒާރުން ފައިދާއެއް ލިބޭނީ ). ۞ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم = އެމީހުން އެމީހުންގެ رب އަށް ބިރުވެތިވާ މީހުންނަށެވެ. ۞ بِالْغَيْبِ = ނުދެކިހުރެ / غيب ގައި ތިބެގެންވާ. ۞ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ = އަދި އެމީހުން ނަމާދު قاءم ކުރެ. ۞ وَمَن تَزَكَّىٰ = އަދި އެމީހަކު ފާފައިން طاهر ވެގެންފިނަމަ (ތަންނަށް.)۞

فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِۦۚ = ފަހެއެމީހަކު އެ طاهر ވެގަންނަނީ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ.۞ وَإِلَى ٱللَّهِ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٨﴾ =އަދި ހުރިހާ ކަމެއް އެނބުރިދިއުން ވަނީ الله ގެ حضرة އަށެވެ.

## إِجْمَالِي މާނަ

**(١٤)** (އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ!.) ކަލޭމެން އަޅުކަންކުރާ ޗީޒާ دعاء ކުރިޔަސް އެތަކެތި ކަލޭމެންގެ دعاء ގެ އަޑެއް ނާހާނެއެވެ. (އެއީ، އެއީ جماد ތަކެއްޗެވެ. އެއަކަށް فَهَمُ ވެވޭނެއެވެ.) އަދި ހިސާބަކަށް އެތަކެތި އަޑުއަހާ ތަކެތިކަމުގައި ނިންމިއަސް ކަލޭމެންގެ دعاء އަކަށް އެތަކެތި ޖަވާބު ނުދޭނެއެވެ. އެއީ އެކަމަށް ނުކުޅެދޭތީއެވެ. އަދި قيامة ދުވަހުން އަޅުކަންކުރި ކަލޭމެން ކުރި ޝިރުކާ ދެކޮޅު އިންކާރު ކުރާނެއެވެ. ( އޭ رسول الله އެވެ!.) ހުރިހާ ކަންތައްތަކެއްގެ خبر ދެނެވޮޑިގެންވާ ފަރާތުން ކަލޭގެފާނަށް خبر ދެއްވާފަދައިން ހަމައެކަކުވެސް خبر ނުދޭނެއެވެ.

**(١٥)** އޭ މީސްތަކުންނޭވެ!. ކަލޭމެންނަކީ الله ގެ حضرة އަށް އެދިކަންނެތިވެގެން ބޭނުންވެގެންވާ މީހުންނެވެ. فقير ންނެވެ. الله އީ އެކަލާނގެ ذات ފުދިވަޑައިގެން ފުދިވޮޑިގެންވާ އަދި އެކަލާނގެ إحسان ވަންތަކަމުން حمد ލިބިވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

**(١٦)** އެކަލާނގެ އެދިވޮޑިގެންވިއްޔާ ކަލޭމެން ފަނާކުރައްވާ އެހެން خلق ތަކެއް ގެންނަވާފާނެއެވެ. ( އެބަހީ آدم ގެ ދަރިންކަމުގައިވެސް ވާނެއެވެ. އަދި އެހެން ޖިންސެއްގެ ބައެއްކަމުގައިވެސް ވާނެއެވެ.

**(١٧)** އަދި އެކަމަކީ الله ގެ حضرةއަށް އުނދަގޫވެ ބުރަވެގެންވާ ކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ.

**(١٨)** އަދި އެއްވެސް ނަފްސެއް އަނެއްނަފްސެއްގެ ފާފަ ނާއުފުލާނެއެވެ. ( އަދި ކިހިނެއްހެއްޔެވެ.؟ ބުރަވީ ނަފްސެއްވެސް އުފުލާނީ އަނަރުފްސެއްގެ ފާފައެވެ.) އަދި ފާފައިން ބުރަވެފައިވާ ނަފްސެއްގެ ފާފައިން ބައެއް އުފުލައިދިނުމަށް އެހެން ނަފްސެއްގެ ކިބައިން އެދިއަސް ކިޔެއް އެހެން ގާތްތިމާގެ ކަމުގައިވިޔަސް އެއުފުލައި ނުދޭނެއެވެ. ކަލޭގެފާނު ކުރައްވާ އިންޒާރުން އަދި ފާއްދާ نصيحة ން ފައިދާއެއް ކުރާނީ ކަނޑައެޅިގެން رب އަށް غيب ގައި (ނުފެނި) ބިރުވެތިވާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނީ ނަމާދު قائم ކުރާ މީހުންކަމުގައިވާ މީހުންނެވެ. އަދި ތިމާގެ ނަފްސު ފާފައިން طاهر ކޮށް صالح عمل ގެނައިން ކޮންމެ މީހަކު އެ طاهر ކުރިއްޔާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށެވެ. އޭގެ މަންފާ ހުންނާނީ އޭނާއަށެވެ. އަދި އެންމެހައި ކަމެއް އެބުރިދިއުންވަނީ الله ގެ حضرة އަށެވެ.

وَمَا يَسْتَوِي ٱلْأَعْمَىٰ وَٱلْبَصِيرُ ﴿١٩﴾ وَلَا ٱلظُّلُمَٰتُ وَلَا ٱلنُّورُ ﴿٢٠﴾ وَلَا ٱلظِّلُّ وَلَا ٱلْحَرُورُ ﴿٢١﴾ وَمَا يَسْتَوِي ٱلْأَحْيَآءُ وَلَا ٱلْأَمْوَٰتُ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَآءُ ۖ وَمَآ أَنتَ بِمُسْمِعٍ مَّن فِي ٱلْقُبُورِ ﴿٢٢﴾ إِنْ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾ إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۚ وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾ وَإِن يُكَذِّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ وَبِٱلزُّبُرِ وَبِٱلْكِتَٰبِ ٱلْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾

## މުފްރަދާ

وَمَا يَسْتَوِي ٱلْأَعْمَىٰ وَٱلْبَصِيرُ ﴿١٩﴾ = އަދި ލޯކަނު މީހާއާއި ލޮލަށްފެންނަ މީހާ ހަމަހަމަ ވެގެން ނުވެއެވެ. ❁ وَلَا ٱلظُّلُمَٰتُ وَلَا ٱلنُّورُ ﴿٢٠﴾ = އަދި އަނދިރިކަމާއި އަލިކަންވެސް (ހަމަހަމަ ވެގެން ނުވެއެވެ.) ❁ وَلَا ٱلظِّلُّ وَلَا ٱلْحَرُورُ ﴿٢١﴾ = އަދި ހިޔަނިކަމާއި ހޫނުގަދަ ހޫނާއި ވެސް (ހަމަހަމަ ވެގެން ނުވެއެވެ.) ❁ وَمَا يَسْتَوِي ٱلْأَحْيَآءُ = އަދި ދިރިހުރި މީހުންވެސް ހަމަހަމަވެގެން ނުވެއެވެ. ❁ وَلَا ٱلْأَمْوَٰتُ ۚ = އަދި މަރުވެފައިވާ މީހުންވެސް. ❁ إِنَّ ٱللَّهَ يُسْمِعُ مَن يَشَآءُ ۖ = ހަމަ الله އެކަލާނގެ އިރާދަކުރައްވާ ފަރާތަކަށް އިއްވަވައެވެ. ❁ وَمَآ أَنتَ بِمُسْمِعٍ = (އޭ رسول الله އެވެ!.) އަދި ކަލޭގެފާނު އިއްވެވުން ބޭނުންކުރާނެ ބަޔަކަށް ނުވެއެވެ. ❁ مَّن فِي ٱلْقُبُورِ ﴿٢٢﴾ = ކަށްވަޅުތެރޭގައިވާ މީސްތަކުންނަށް. ❁ إِنْ أَنتَ إِلَّا نَذِيرٌ ﴿٢٣﴾ = (އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނަކީ ކަލޭގެފާނަކީ نَذِيْرُ އަކު ކަމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. ❁ إِنَّآ أَرْسَلْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވީ حق ގޮތުގައެވެ. ❁ بَشِيرًا وَنَذِيرًا ۚ = ސުވަރުގެއިގެ އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައާއި އަދި ނަރަކައިގެ ބިރުވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައެވެ. ❁ وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ = އަދި އެއްވެސް އުއްމަތެއް ނުވެއެވެ. ❁ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴿٢٤﴾ = އެއުއްމަތުގައި ނަޒީރުބޭކަލަކު ވަޑައިގެންނެވިކަމުގައިމެނުވީ ❁ وَإِن يُكَذِّبُوكَ = އަދި އެމީހުން ކަލޭގެފާނު ދޮގުކުރިނަމަވެސް (އެއީ އައުކަމެއް ނޫނެވެ.) ❁ فَقَدْ كَذَّبَ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ދޮގުކުރިއެވެ. ❁ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުން (އެބަހީ މައްކާގެ މީހުންގެ ކުރީގެ މީހުން). ❁ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم = އެމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ رَسُوْل ން ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ❁ بِٱلْبَيِّنَٰتِ = ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކާއިގެން. ❁ وَبِٱلزُّبُرِ = ލިޔެވިގެންވާ ފޮތްތަކާއިގެން (إبْرَاهِيم ގެ ގޮތުގެ صُحْفُ ފަދަ). ❁ وَبِٱلْكِتَٰبِ ٱلْمُنِيرِ ﴿٢٥﴾ = އަދި އަލިކުރާ ފޮތްތަކާއި (تَوْرَات އާއި إِنْجِيل ފަދަ)❁

## إجْمَالِي މާނަ

(١٩)، (٢٠) އަދި ލޯއަނދިރި މީހާއާއި ލޮލަށް ފެންނަ މީހާއާއި ހަމަހަމަވެގެންނުވެއެވެ. ( އެބަހީ ކާފިރުމީހާއާއި މުއުމިން މީހާއާއި ހަމަހަމަވެގެންނުވެއެވެ.) އަދި އަނދިރިކަމާއި އަލިކަން ހަމަހަމަނުވާނެއެވެ. (އެބަހީ باطل އާއި حق އާއި ހަމަހަމަނުވާނެއެވެ.)

(٢١)، (٢٢) އަދި ހިޔަނިކަމާއި ހިތަދޭ ހޫނުކަން އެއްވަރުނުވާނެއެވެ. ( އެބަހީ ثواب އާއި عقوبة ނުވަތަ ސުވަރުގެއާއި ނަރަކަ ހަމަހަމަނުވާނެއެވެ.) އަދި ދިރިތިބި މީހުންނާއި މަރުވެފައިވާމީހުން އެއްވަރު ނުވާނެއެވެ.(އެބަހީ، ކާފިރުންނާއި މުއުމިނުން ނުވަތަ عالم ނާއި جاهل ނަ އެއްވަރު ނުވާނެއެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން الله ތަޢާލާ އެކަލާނގެ އިރާދަފުޅުވެވޑައިގަންނަވާ މީހަކަށް އިއްވަވައެވެ. ( އަދި ހިދާޔަތްދެއްވުމަށް ފަހަރު تَوْفِيْق ދެއްވައެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނު قَبْر ތެރޭގައިވާ މީސްތަކުންނަށް އިއްވޭކަށް ކަލޭގެފާނަކަށް ނުކެރޭނެއެވެ. ( މަރުވެ، ހިތްތަކަށް ކާފިރުކަމުގެ ސަބަބުން މަރުވެފައިވާ މީސްތަކުންނަށް އިވުން ފައިދާކުރުވުމަށް އިއްވުން ކަލޭގެފާނަކަށް ނުކެރޭނެއެވެ.

(٢٣) ( އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނީ رسول ކަން އިއްވަވާ އަދި تَبْلِيْغ ކުރައްވާ ބޭކަލަކު ކަމުގައި މެނުވީ ކަލޭގެފާނު ނުވެއެވެ. ( هِدَايَة ދެއްކެވުމާއި އަދި މަގު ފެންނަފަދަ ކުރުން ހަމައެކަނި الله އަށް ހާއްސަވެގެންވާ ކަމެކެވެ.)

(٢٤) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވީ ޙައްޤު ދީނާއެކުއެވެ. އެއީ ޠާޢަތްތެރިކަމުގެ أَهْل ވެރިންނަށް އުފާވެރި ކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވުމަށާއި އަދި ނުކިޔަމަންތެރި ކަމުގެ أَهْل ވެރިންނަށް އިންޒާރު ކުރެއްވުމަށެވެ. ބިރުވެރިކަމުގެ ޚަބަރު ދެއްވުމަށެވެ. އަދި އެއްވެސް އުންމަތަކު އެ އުންމަތުގައި نَذِيْر އަކު ނޫނީ – އެބަހީ رسول ބޭކަލަކު ނުވަތަ نَبِيُّ އަކު ނޫނީ – އުންމަތެއް ފާއިތުވެގެން ނުވެއެވެ. އެބަހީ ދުނިޔޭގައި ކޮންމެ އުންމަތަކަށްވެސް نَذِيْر އަކު ފޮނުއްވިއެވެ.

(٢٥) ( އޭ رسول الله އެވެ!.) މި ޤައުމުގެ މުޝްރިކުން ކަލޭގެފާނު ދޮގު ކުރިނަމަވެސް އެއީ އައު ކަމެއް ނޫނެވެ. އެމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުން ( އެބަހީ މައްކާގެ މީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންވެސް) އެމީހުންގެ ގާތަށް އެވަޑައިގެންނެވި رَسُوْل ން ދޮގު ކުރިއެވެ. އެމީހުންގެ ގާތަށް އެމީހުންގެ رَسُوْل ން ވަޑައިގެންނެވީ ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކާއިގެންނެވެ. އަދި صحف ތަކާއި އަލިކަންދޭ ފޮތްތަކާއިގެންނެވެ. ( މިސާލަކަށް إبراهيم ގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި صحف ތަކާއި موسى ގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި توراة އާއި عيسى ގެފާނަށް ބާވައިލެއްވި إنجيل ފަދައެވެ.)

ثُمَّ أَخَذْتُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۖ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾ أَلَمْ تَرَ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ ثَمَرَٰتٍ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا ۚ وَمِنَ ٱلْجِبَالِ جُدَدٌۢ بِيضٌ وَحُمْرٌ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٧﴾ وَمِنَ ٱلنَّاسِ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلْأَنْعَٰمِ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَ ۗ إِنَّمَا يَخْشَى ٱللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَٰبَ ٱللَّهِ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَنفَقُوا۟ مِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَٰرَةً لَّن تَبُورَ ﴿٢٩﴾

## ލުޣަތު

ثُمَّ أَخَذْتُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ۖ = ދެން ކާފަރުވި މީސްތަކުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ހިފުއްވީމެވެ. ❁ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾ = ފަހެ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ކާފަރުން އަދަބު އުފުލުއްވި ގޮތަކީ ކޮންފަދަ ގޮތެއްތޯ؟ ❁ أَلَمْ تَرَ = ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި ނުގަންނަވަނީމުހެއްތޯ؟ (އެގޮތަށް ނުދެނެވަޑައިގަންނަވަނީތޯ؟) ❁ أَنَّ ٱللَّهَ أَنزَلَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تَعَالَى ފޭބުއްވިކަން ❁ مِنَ ٱلسَّمَآءِ = އުޑުން ❁ مَآءً = ފެން ❁ فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ = ދެން ފަހެ އެފެނުގެ ސަބަބުން ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ނެރުއްވީމެވެ. ❁ ثَمَرَٰتٍ = މޭވާތައް ❁ مُّخْتَلِفًا أَلْوَٰنُهَا = އެތަކެއްޗުގެ ކުލަތައް ތަފާތުވެގެންވާ ❁ وَمِنَ ٱلْجِبَالِ جُدَدٌ = އަދި ފަރުބަދަތަކުގެ ތެރޭގައި މަގުމަގުވެއެވެ./ ރޮނގު ރޮނގު ވެއެވެ. ❁ بِيضٌ وَحُمْرٌ = ހުދު އަދި ރަތް (އެބައި ހުދުރޮނގުގައި ރަތްރޮނގުވެއެވެ.) ❁ مُّخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهَا = އޭގެ ކުލަތައް ތަފާތުވެގެންވާ ރޮނގުތަކުގައި މަގުތައްވެއެވެ. ❁ وَغَرَابِيبُ سُودٌ ﴿٢٧﴾ = އަދި ގަދަ ކަޅުކުލައިގެ (ކަޅު ދިރުންކުލަ އަޅާ) ރޮނގު ރޮނގު ވެއެވެ. ❁ وَمِنَ ٱلنَّاسِ = އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިންވެސްވެއެވެ ❁ وَٱلدَّوَآبِّ وَٱلْأَنْعَٰمِ = އަދި ދޫނިތަކުގައި އަދި نَعَم ސޫފީގެ ތެރެއިންވެސްވެއެވެ. ❁ مُخْتَلِفٌ أَلْوَٰنُهُۥ كَذَٰلِكَ = ހަމައެފަދައިން އޭގެ ކުލަތައް ތަފާތުވެގެންވާ ތަކެތިވެއެވެ ❁ إِنَّمَا تَخْشَى ٱللَّهَ = الله އަށް ބިރުވެތިވާނީ ހަމައެކަނި ❁ مِنْ عِبَادِهِ = އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ❁ ٱلْعُلَمَٰٓؤُا۟ = عَالِمُ ންނެވެ. (އެކަލާނގެ ދެނެނިވި މީހުންނެވެ.) ❁ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تَعَالَى އީ ❁ عَزِيزٌ غَفُورٌ ﴿٢٨﴾ = ބާރުގަދަ އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَٰبَ ٱللَّهِ = ހަމަކަށަވަރުން الله ގެ ފޮތް އެބަހީ قرآن ކިޔަވާމީހުންނާއި ❁ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ = އަދި އެމީހުން ނަމާދު قائم ކުރި ❁ وَأَنفَقُوا۟ مِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށް ތިމަން ރަސްކަލާނގެ ދެއްވި رزق ތަކުގެ ❁ سِرًّا وَعَلَانِيَةً = ސިއްރުގައި ފާޅުގައި ❁ يَرْجُونَ تِجَٰرَةً =

އަދި އެމީހުން ވިޔަފާރިއަކަށް އެދޭ (އެބަހީ އެމީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ثواب އަށް الله ގެ حضرة ން އެދޭ)۞ لَّن تَبُورَ ﴿٢٩﴾

ގެއްލުންނުވާނެ/ ހަލާކު ނުވާނެ۞

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٢٦)** ދެން އެމީހުން އީމާންނުވިހިނދުން އެ كافر ވީމީސްތަކުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހިއްޕަވައި ހަލާކުކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ عقوبة އާއި عذاب އެމީހުންގެ މައްޗަށް އައީ ކިހާވަރަކަށްތޯ ބައްލަވާށެވެ.؟ ( مكة ގެ أهل ވެރިންނަށް މިއިން عبرة حاصل ކުރުން ހުއްޓެވެ).

**(٢٧)** އަދި الله تعالى އުޑުން ވާރޭ ބާވައިލެއްވިކަން ކަލޭގެފާނު ދެނެވޮޑިގެން ނުވަނީތޯއެވެ.؟ ދެން އެ ވާރޭން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (ގަސް ފަދައިން ގަސްގަހުން) ތަފާތު ކުލަކުލައިގެ މޭވާ ނެރުއްވީމެވެ. އަދި ފަރުބަދަތަކުގެ ތެރޭގައި ހުދުކުލައިގެ ބައިތައްވެސް (ހަރަގަނޑު ސަރަހައްދު ދުނިޔޭގެ ބައިތައް) ރަތްކުލައިގެ ބައިތައް ތަފާތު ކުލަކުލައިގެ މަގުތައްވެއެވެ. އަދި ވަރަށް ކަޅުކުލައެވެ. އަދި ސީދާ ކަޅު ދިޔަކުލަ އަދި ހުދުކުލަ ހިމެނިގެންވެއެވެ. (މިއީ ހައްތާވެސް الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ ދަލީލެވެ.)

**(٢٨)** އަދި މީސްތަކުންގެ ތެރޭގައާއި އަދި ދިރޭތަކެތީގައި އަދި نعم ސޫފީގެ ތެރޭގައިވެސް ހަމައެފަދައިން ތަފާތު ކުލަކުލައިގެ ތަކެތިވެއެވެ. ( މިއީ ހައްތާވެސް الله ގެ ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ ދަލީލެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން الله އަށް ބިރުވެތިވާނީ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން ކުޅަދުންވަނަ عالم ންނެވެ. ( އެބަހީ އެކަލާނގެއާ ކިހާވަރަކަށް މަތިވެރި ކުޅަދުންވަނތަ ވާނޭތޯ ދަނެގެންނެވި عالم ންނެވެ. އީމާންނުވާ عالم ންނެއްނޫނެވެ. އީމާންވާ މީހުންނަށް شرعی ގޮތުން عالم ން ކިޔުން ހުއްޓަސްނޫނެވެ.) ހަމަކަށަވަރުން الله އީ عزة ވަންތަ އަދި ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތްތެރި ކަލާނގެއެވެ.

**(٢٩)** ހަމަކަށަވަރުން ކިޔަވާ قُرْآن އާއެކު ގޮތުގައި ކިޔަމަންތެރިކަން ދައްކައެވެ. އަދި އެމީހުން ނަމާދު ކޮށް އަދި އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވި ރިޒުގުން ސިއްރާއި ފާޅުގައި ހެދަކާށް صَدَقَة ދީ ހަލާލު މީސްތަކުން އެމީހުން އެ އެދޭނީ ހަލާކުވެގެންނުދާފަދަ އަދި ގެއްލުން ނުވާފަދަ ވިޔަފާރިއަކަށެވެ. އެއީ އެމީހުންގެ ކިޔަމަންތެރިކަމުގެ ثَوَابُ އެވެ.

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ وَيَزِيدَهُم مِّن فَضْلِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾ وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ هُوَ ٱلْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ بِعِبَادِهِۦ لَخَبِيرٌۢ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾ ثُمَّ أَوْرَثْنَا ٱلْكِتَٰبَ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا ۖ فَمِنْهُمْ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ وَمِنْهُمْ سَابِقٌۢ بِٱلْخَيْرَٰتِ بِإِذْنِ ٱللَّهِ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾ جَنَّٰتُ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا ۖ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا۟ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ ٱلَّذِىٓ أَذْهَبَ عَنَّا ٱلْحَزَنَ ۖ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ ٱلَّذِىٓ أَحَلَّنَا دَارَ ٱلْمُقَامَةِ مِن فَضْلِهِۦ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾

## ތަރުޖަމާ

لِيُوَفِّيَهُمْ أُجُورَهُمْ = އެމީހުންގެ ދަރުމަ އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ބަރާބަރު ފުރިހަމަކޮށްދެއްވުމަށެވެ. ✿ وَيَزِيدَهُم = އަދި އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އިތުރުކޮށްދެއްވުމަށެވެ ✿ مِّن فَضْلِهِۦٓ = އެކަލާނގެ ޢާލާވަންތަކަމުން ✿ إِنَّهُۥ غَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٠﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި އަޅުތަކުންގެ صالح عمل ތަކަށް ގިނަގިނައިން شكر ފުޅުވާ ތެދުވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ✿ وَٱلَّذِىٓ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ = އަދި ކަލައަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަޙީކުރެއްވި ތަކެތި ✿ مِنَ ٱلْكِتَٰبِ = ފޮތުގެތެރެއިން (އެބަހީ ކީރިތި قرآن ން) ✿ هُوَ ٱلْحَقُّ = އެއީ ހަމަ حق ތެދެވެ. ✿ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ = އޭގެކުރީގައިވާ ފޮތްތަކަށް ތެދުކުރާ ގޮތުގައެވެ ✿ إِنَّ ٱللَّهَ بِعِبَادِهِۦ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާމެދު ގާތްކަމުގައި ✿ لَخَبِيرٌۢ بَصِيرٌ ﴿٣١﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ދަންނަވޮޑިގެންވާ އަދި އެއަޅުތަކުންނަށް ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ✿ ثُمَّ أَوْرَثْنَا ٱلْكِتَٰبَ = ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ މީރާތް (އެބަހީ ކީރިތި ގުރުއާން) ވާރުތަކުރެއްވީމެވެ. ✿ ٱلَّذِينَ ٱصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންކުރެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިޚްތިޔާރުކުރައްވައި ގޮތްކުރެއްވި މީސްތަކުންނަށް. ✿ فَمِنْهُمْ = ފަހެ އެމީހުންގެ ތެރެއިން ވެއެވެ. ✿ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِۦ = އެމީހާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުން. ✿ وَمِنْهُم مُّقْتَصِدٌ = އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން مُقْتَصِد ން ވެއެވެ. (އެބަހީ، ހެޔޮކަމާއި އަދާކޮށް ބައި ހަމަހަމަވެ ތިބި މީހުންނެވެ.) ✿ وَمِنْهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ތެރެއިން ވެއެވެ. ✿ سَابِقٌۢ بِٱلْخَيْرَٰتِ = ހެޔޮކަންތައްތަކުގައި އިސްވެގެންވާ މީހުން. ✿ بِإِذْنِ ٱللَّهِ = الله ގެ އިޒުނަވަރުން. ✿ ذَٰلِكَ هُوَ = ކަނޑައެޅިގެން އެއީ. ✿ ٱلْفَضْلُ ٱلْكَبِيرُ ﴿٣٢﴾ = ބޮޑުވެގެންވާ فضل ވަންތަކަމެވެ. ✿ جَنَّٰتُ عَدْنٍ = قائم ވެތިބޭ ސުވަރުގެތަކެވެ. ✿ يَدْخُلُونَهَا = އެމީހުން އެތަނަށް ވަންނާނެތެވެ. ✿ يُحَلَّوْنَ فِيهَا = އެމީހުން އެތަނުގައި ގަހަނާ އަޅާނެތެވެ. مِنْ أَسَاوِرَ = ރަނުގެ ބުރިތަކުން. ✿ مِن ذَهَبٍ وَلُؤْلُؤًا = ރަނާއި މުތުން ✿ وَلِبَاسُهُمْ فِيهَا حَرِيرٌ = އަދި އެތަނުގައި އެމީހުންގެ ހެދުމަކީ ހަރީރުގެ ފޭރާމެވެ. ✿ ﴿٣٣﴾ وَقَالُوا۟ = އަދި އެމީހުން ދަންނަވާނެތެވެ. ✿ ٱلْحَمْدُ لِلَّهِ = އެންމެހައި ޙަމްދު ތަޢުރީފު الله އަށެވެ. ✿ ٱلَّذِىٓ أَذْهَبَ

عَنَّا ٱلْحَزَنَ ۖ = އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިބައިން ހިތާމަ ފިލުއްވައި ހިތްހަމަޖެހިލައްވައި ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ.۞ إِنَّ رَبَّنَا = ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ رب އެވީ.۞ لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ = ހަމަކަށަވަރުންވެސް ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ޝުކުރުވެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ ٱلَّذِىٓ أَحَلَّنَا = އަޅުގަނޑުމެން މައްޗަށް ދާއިމީ ގެކޮޅަށް ލެއްވި ކަލާނގެއެވެ.۞ دَارَ ٱلْمُقَامَةِ = ދާއިމީ ދެމިތިބުމުގެ ސުވަރުގޭގައި.۞ مِن فَضْلِهِۦ = އެކަލާނގެ فضل ވަންތަކަމުން.۞ لَا يَمَسُّنَا فِيهَا نَصَبٌ = އެތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުނދަގޫ ބާވަތެއްގެ ވަރުބަލިކަމެއް ނުޖެހޭނެއެވެ.۞ وَلَا يَمَسُّنَا فِيهَا لُغُوبٌ ﴿٣٥﴾ = އަދި އެތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް ވަސްކަތުގެ ބާވަތެއްގެ ވަރުބަލިކަމެއް ނުޖެހޭނެއެވެ.۞

## إجْمَالِي މާނަ

(٣٠) އެއީ އެމީހުންގެ އުޖޫރަ އެކަލާނގެ ފުރިހަމަކޮށް ދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ فَضْلُ ވަންތަކަމުން އެމީހުންނަށް އެއަށްވުރެ އިތުރުކޮށްދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި އަޅުތަކުންގެ صَالِحُ عَمَلُ ތަކަށް ގިނަގިނައިން ޝުކުރުވެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣١) ( އޭ رَسُولُ الله އެވެ!.) މިވަޙީގެ قُرْآن ގައި ތިމަންނަވަރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ވަޙީކުރައްވާފައިވަނީ ހަމަ حَقُّ އެވެ. އޭގެކުރީގެ ކީރިތިފޮތްތަކާއި ތެދުކޮށްދޭ އޭގެކުރިން مُوَافِقُ ވެގެންވާ އެއްޗެއްވެސްމެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله تَعَالَى އީ އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންގެ ޙާލުގައި خَبَرُ ލިބިވޮޑިގެންވާ އަދި އަޅުތަކުންގެ ޙާލަތުތައް ބައްލަވާ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٣٢) ދެން ތިމަންނަވަރަސްކަލާނގެ މިވަޙީ قُرْآن ވާރުތަކޮށްދިނީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުން ކުރެ ތިމަންނަވަރަސްކަލާނގެ إِخْتِيَارُ ކުރައްވައި ޚާއްޞަކުރެއްވި އަޅުތަކުންނަށެވެ. ފަހެ އެމީހުންގެ ތެރޭގައި ތިމާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ މީހުން ވެއެވެ. (އެއީ تَوْحِيدُ ގެ އަސްލުތަކަށް ޚިލާފުވާ ބަޔަކު ދިޔައުމުގައި ވިއެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ ތެރޭގައި مُقْتَصِدُ ންވެއެވެ. (އެބަހީ فَرْضُ ތަކެއް އަދާކޮށް އަދި ޙަރާމް ކަންތަކުން ދުރުވެގެންވާ މީހުންނެވެ.) އަދި އެމީހުންގެ ތެރޭގައި الله ގެ އިޒުނަށް ހެޔޮކަންކަމުގައި އިސްވެގެން ކުރިއަރާ މީހުންވެއެވެ. މިއީ ބޮޑު ފަޟީލަތެކެވެ. ނަމަވެސް މިކަމުގައި إِخْتِلاَفُ ވެރިވެއެވެ. ކޮންމެއަކަސް މިކަމަކީ الله ގެ حَضْرَةُ ން ލިބިދެއްވާ فَضْلُ ވަންތަކަމުގެ ކަމެކެވެ.

(٣٣) قَائِمُ ވެގެންވާ ސުވަރުގޭގެ ބަގީޗާތަކަށް އެބައިމީހުން ވައްދަވާނެއެވެ. އަދި އެތާގައި އެމީހުން ރަނގަޅު ރަނުން ހަދާފައިވާ އުރަވަރެއް އަޅާނެއެވެ. މުތުމާލާއި ލައިގެނެވެ. އަދި އެތާގައި އެމީހުންގެ ހެދުމަކީ ހަރީރު ހެދުމެވެ.

(٣٤) އަދި އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އެންމެހައި حَمْدُ އާއި ثَنَاء އެއްކޮޅަށް الله އަށެވެ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ކިބައިން ހިތާމަ ފިލުއްވައި ހިތްހަމަޖެހިލައްވައި ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެންގެ رَبُّ އަކީ ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި އަޅުތަކުންގެ صَالِحُ عَمَلُ ތަކަށް ޝުކުރުވެރިވެ ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެ އެވެ.

(٣٥) އަޅުގަނޑުމެން قَائِمُ ވެގެންވާ މިގޮތަށް ދެމިތިބުމަށް މިގެއަށް ލައްވާ ވަޑައިގެންނެވީ އެކަލާނގެ فَضْلُ ވަންތަކަމުން މިންވަރުކުރެއްވި ކަމުންނެވެ. އަދި އެތަނުގައި އަޅުގަނޑުމެންނަށް އުނދަގޫކަމެއް ވަސްކަތެއް އަދި ވަރުބަލިކަމެއް ކޮންމެވެސް ބާވަތެއްގެ ނުލިބޭނެއެވެ.

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ فَيَمُوتُوا۟ وَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُم مِّنْ عَذَابِهَا ۚ كَذَٰلِكَ نَجْزِى كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٦﴾ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا نَعْمَلْ صَٰلِحًا غَيْرَ ٱلَّذِى كُنَّا نَعْمَلُ ۚ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ مَن تَذَكَّرَ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُ ۖ فَذُوقُوا۟ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ مِن نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾ إِنَّ ٱللَّهَ عَٰلِمُ غَيْبِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ عَلِيمٌۢ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ ﴿٣٨﴾

## މުފްރަދާތު

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = އަދި ކާފަރުވީމީސްތަކުން (ދަންނަވައެވެ.) ✲ لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ = އެމީހުންނަށްވާނީ ނަރަކައިގެ އަލިފާނެވެ. ✲ لَا يُقْضَىٰ عَلَيْهِمْ = އެމީހުންގެމައްޗަށް ނިމުމެއް ނުނިންމަވާނެއެވެ. ✲ فَيَمُوتُوا۟ = ފަހެ އެމީހުން މަރުވުމަށް އެއްކަމެއްނުވާނެއެވެ. ✲ وَلَا تُخَفَّفُ عَنْهُم = އަދި އެމީހުންގެކިބައިން ލުއިކޮށްނުދެވޭނެއެވެ. ✲ مِّنْ عَذَابِهَا = އެނަރަކައިގެ އަޒާބުން ✲ كَذَٰلِكَ نَجْزِى = މިފަދައިން ހަރުކަށިކަމުގެ ޖަޒާދެއްވަނީ އެވަރަކުންނެވެ. ✲ كُلَّ كَفُورٍ ﴿٣٦﴾ = ކާފަރުކަމުގައި ހައްދުފަހަނަ އަރައިގަތް ކޮންމެމީހަކަށް ✲ وَهُمْ يَصْطَرِخُونَ فِيهَا = އަދި އެމީހުން އެނަރަކައިގެތެރޭގައި ( ވަރަށްބާރަށް ގޮވުމުގެ އަޑު) ހަޅޭއްލަވައެވެ. ✲ رَبَّنَآ أَخْرِجْنَا = (އެމީހުން ގޮވާނެއެވެ) އޭ އަޅަމެންގެ رَبُّ އެވެ. މިތަނުން އަޅަމެން ނެރުއްވާދެއްވާށެވެ. ✲ نَعْمَلْ صَٰلِحًا = އަޅަމެން ޞާލިޙު ޢަމަލު ކުރުމަށް. ✲ غَيْرَ ٱلَّذِى كُنَّا نَعْمَلُ = އަޅަމެން (ކުރިންގައި ކުރި ޢަމަލު ނޫން އެހެން ޢަމަލު ކުރުމަށް. ✲ أَوَلَمْ نُعَمِّرْكُم = ( الله އެމީހުންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.) އަހަރެން މިދެންނެވުނު ކަހަލަ ދުވަސް ނުދެއްވަނީ ހެއްޔެވެ؟ ✲ مَّا يَتَذَكَّرُ فِيهِ = އެ ދުވަސްތަކުގައި ذِكر ކުރެ ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށް. ✲ مَن تَذَكَّرَ = ذِكر ކުރި ނަސޭހަތް ލިބިގަންނާނެ މީހަކަށް. ✲ وَجَآءَكُمُ ٱلنَّذِيرُ = އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް نَذِير އަކު އައެވެ. ( އެބަހީ رَسُوْلُ الله صَالَّى الله عَلَيْه وَسَلَّم ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވީ. ނަމަވެސް ތިޔަބައިމީހުން ދެކޮޅުހެދީ ނުރަހަމަކުރީމެވެ.) ✲ فَذُوقُوا۟ = ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން عَذَاب ގެ ރަހަ ބަލައިގަންނާށެވެ. ✲ فَمَا لِلظَّٰلِمِينَ = ފަހެ އަނިޔާވެރިންނަކަށް ނުވެއެވެ. ✲ مِن نَّصِيرٍ ﴿٣٧﴾ = އެއްވެސް نَصْر ދޭނެ ވެރިއަކު. ✲ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله އީ. ✲ عَٰلِمُ غَيْبِ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި

ބިމުގެ ޣައިބު ދަންނަވޭގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ إِنَّهُۥ عَلِيمٌ = ހަމަކަނޑައެޅުން އެކަލާނގެއީ ދަންނަވޭގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.۞ بِذَاتِ ٱلصُّدُورِ (٣٨) = ހިތްތަކުގައި އޮތް ހުރިހާކަމެއްވެސް.۞

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٣٦)** އަދި ކާފަރުވީ މީސްތަކުން ދަންނައެވެ. އެމީހުންނަށް قيامة ދުވަހުން ހުރި ހަމަ ނަރަކައިގެ އަލިފާނެވެ. عذاب އެވެ. އެމީހުންގެ މައްޗަށް މަރުވުމަށް ނިޔާ ނުވެވޭނެއެވެ. މަރުވާނީވެސް އެހެންނަމަވާތީއެވެ. އަދި އެމީހުންނަށް އެ ނަރަކައިގެ عذاب ލުއިވެސް ނުވެވޭނެއެވެ. (އަދި ކިޔުއްވާށެވެ؟ އެމީހުން ނަރަކައިގެ ގަދަ عذاب ގައި މަރުވުމުއްނުކުރި ދުވިބިޔާތަކެއްޗެވެ.( اَللَّهُمَّ أَجِرْنَا مِنَ النَّارِ. آمين ) އަދި ކާފަރުކަމުގައި ދެމިހުރެއްޖެ ކޮންމެ މީހަކަށް ހިމަނުކުރެސްކަލާނގެ جزاء ދެއްވަނީ އެފަދައިންނެވެ.

**(٣٧)** އަދި އެމީހުން އެނަރަކައިގައި ތިބެގެން ސަލާމަތަށް އެދި ހަޅޭއްލަވާ ގޮވާނެއެވެ. އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. ޔާ އަޅުގަނޑުމެން ރައްބާ ބޭރުކޮށްދެއްވާނދޭވާތާ! އަޅުގަނޑުމެން صالح عمل ކުރުމަށްޓަކައި – يعنى ކުރިން ކުރިއިރު ނުކުރާ ނުބައި عمل ފިޔަވައި صالح عمل ކުރުމަށްޓަކައި އަޅުގަނޑުމެން މިއަދުން ނުކުރެއްވާނެތެވެ! (އޭގެ ޖަވާބުގައި الله އަންގަވާނެއެވެ.) ذكر ކުރެ نصيحة ލިބިގަންނަން މިހާރު ذكر ކުރާ نصيحة ލިބިގަތުމަށްޓަކައި ކަލާނގެން ދީ ތިމަން ރަސްކަލާނގެ عمر ނުދެއްވަން ހެއްޔެވެ؟ (އެބަހީ، އެހާ ދިގު عمر ދެއްވީމެވެ.) އަދި ކަލާނގެން މިއަދު ނަރަކައިގެ عذاب ގެ ރަހަ ލިބިގަންނާށެވެ. އަދި އަނިޔާވެރިންނަށް نصر ދޭނެ އެއްވެސް މީހަކު މިއަދު ނުހުންނާނެއެވެ.

**(٣٨)** ހަމަކަނޑައެޅުން الله تعالى އީ އުޑުތަކާއި ބިމުގެ غيب ދަންނަވޭގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ހަމަކަނޑައެޅުން ހިތްތަކުގެ ތެރޭގައިވާ އެންމެކުޑަ خيال ތަކެއްވެސް އެކަލާނގެ ދަންނަވޭގެންވެއެވެ.

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَكُمْ خَلَٰٓئِفَ فِى ٱلْأَرْضِ ۚ فَمَن كَفَرَ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۥ ۖ وَلَا يَزِيدُ ٱلْكَٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ إِلَّا مَقْتًا ۖ وَلَا يَزِيدُ ٱلْكَٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾ قُلْ أَرَءَيْتُمْ شُرَكَآءَكُمُ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ أَرُونِى مَاذَا خَلَقُوا۟ مِنَ ٱلْأَرْضِ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ أَمْ ءَاتَيْنَٰهُمْ كِتَٰبًا فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَتٍ مِّنْهُ ۚ بَلْ إِن يَعِدُ ٱلظَّٰلِمُونَ بَعْضُهُم بَعْضًا إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾ ۞ إِنَّ ٱللَّهَ يُمْسِكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ أَن تَزُولَا ۚ وَلَئِن زَالَتَآ إِنْ أَمْسَكَهُمَا مِنْ أَحَدٍ مِّنۢ بَعْدِهِۦٓ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾

## ލުޣަތު

هُوَ ٱلَّذِى جَعَلَكُمْ = އެކަލާނގެއީ ކަލޭގެފާނުމެން ލެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ۞ خَلَٰٓئِفَ فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގެ خَلِيفَة ންކަމުގައި ( ކުރީގައިވާ އުންމަތްތަކުގެ ފަހުން ބަދަލު ކަމުގައި). ۞ فَمَنْ كَفَرَ = ފަހެ ކާފިރުވެއްޖެ މީހާ (ތިޔަނަބީއަށް.) ۞ فَعَلَيْهِ كُفْرُهُۥ = ފަހެ އޭނާގެ މައްޗަށް އޭނާގެ ކާފިރުކަން ހުއްޓެވެ. ( އެބަހީ، އޭނާގެ ކާފިރުކަމުގެ ގެއްލުމާއި ހާނިކަރުވުމިއާއީގެ މައްޗަށެވެ.) ۞ وَلَا يَزِيدُ ٱلْكَٰفِرِينَ كُفْرُهُمْ = އަދި ކާފިރުވީމީހުން އެމީހުންގެ ކާފިރުކަމުން އިތުރު ނުވެއެވެ. ۞ عِندَ رَبِّهِمْ = އެމީހުންގެ رَبُّ ގެ ހަޟްރަތުގައި. ۞ إِلَّا مَقْتًا = ކޯފާ މެނުވީ. ۞ وَلَا يَزِيدُ ٱلْكَٰفِرِينَ = އަދި ކާފިރުންނަށް އިތުރު ނުކުރެއެވެ. ۞ كُفْرُهُمْ = އެމީހުންގެ ކާފިރުކަން. ۞ إِلَّا خَسَارًا ﴿٣٩﴾ = ގެއްލުމާއި ހަލާކު މެނުވީ. ۞ قُلْ = ( އޭ رسول الله އެވެ!.) ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ۞ أَرَءَيْتُمْ = ކަލޭމެން ނިކަން خبر ދީބަލާށެވެ. ۞ شُرَكَآءَكُمُ = ކަލޭމެންގެ شريك ންތަކާއިމެދު. ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ = ކަލޭމެން އަޅުކަންކުރާ ގޮވާ دعاء ކޮށް ހަދާ. ۞ مِن دُونِ ٱللَّهِ = الله ފިޔަވައި. ۞ أَرُونِى = ކަލޭމެން ނިކަން ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް ދައްކައިދީބަލާށެވެ. ۞ مَاذَا خَلَقُوا = އެމީހުން އުފެއްދީ ކޮން އެއްޗެއް ހެއްޔެވެ.؟ (ނުވަތަ ހެއްދެވި ތަކެތި.) ۞ مِنَ ٱلْأَرْضِ = ބިމުން. ( ބިމުގައިވާ ތަކެތިން.) ۞ أَمْ لَهُمْ شِرْكٌ = ނުވަތަ އެމީހުންނަށް حصّة އެއްވެސް ހެއްޔެވެ.؟ ( ނުވަތަ ބައިވެރިވުމެއް ވެސް ހެއްޔެވެ.؟) فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ = އުޑުތަކުގައި. ( އުޑުތައް ހެއްދެވުމުގައި./ ނުވަތަ އޭގެ ملك ލިބިގަތުމުގައި.) ۞ أَمْ ءَاتَيْنَٰهُمْ كِتَٰبًا = ނުވަތަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ފޮތެއް ބާވައިލެއްވި ހެއްޔެވެ.؟ ۞ فَهُمْ عَلَىٰ بَيِّنَتٍ مِّنْهُ = ފަހެ އެމީހުންނަށް އެފޮތުން ބަޔާންވެގެން ވެސް ހެއްޔެވެ.؟ ( يعنى الله އާ شريك ކުރާކަމުގައި އެފޮތުގައި ބަޔާން ވެގެންވެސް ހެއްޔެވެ.؟) ۞ بَلْ = އަދި ހަމައެކަނި (އެއްގޮތަކަށްވެސް ނުހުންނާނެއެވެ.) ۞ إِن يَعِدُ ٱلظَّٰلِمُونَ = އަނިޔާވެރިންނަށް وعد ކުރާ ކަމެއް ނުވެއެވެ. ۞ بَعْضُهُم بَعْضًا = އޭގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް. ۞ إِلَّا غُرُورًا ﴿٤٠﴾ = އޮޅުވާލުމުގެ ކަމެއް މެނުވީ. ۞ ۞ إِنَّ ٱللَّهَ = ހަމަކަށަވަރުން الله تعالى ۞

يُمْسِكُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އުޑުތަކާއި ބިން ހިފަހައްޓަވައެވެ.۞ أَن تَزُولَا ۚ = އެތަނުން ހަރަކާތްކޮށް ފެއްޓިނުދިނުމަށްޓަކައި.۞ وَلَئِن زَالَتَآ = އަދި އެދެ އެތި ހަރަކާތްކޮށް ފެއްޓިއްޖެނަމަ. ( ފެއްޓުމަކީ ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ނިޔާ ކުރެއްވިޔަސް)۞ إِنْ أَمْسَكَهُمَا = އެދެ ތަން ނުހިފަހައްޓާނެއެވެ.۞ مِنْ أَحَدٍ = ( އެކަލާނގެ ފިޔަވައި) ހަމަ އެކަކަށްވެސް.۞ مِّنۢ بَعْدِهِۦٓ ۚ = އެކަލާނގެ ހަސްކަންފުޅުގެފަހުން.۞ إِنَّهُۥ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ވޮޑިގެންވެއެވެ.۞ حَلِيمًا غَفُورًا ﴿٤١﴾ = عقوبة ދެއްވުން ލަސް އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެކަމުގައި۞

## إِجْمَالِي މާނަ

**(٣٩)** އެކަލާނގެއި ކަލޭމެންގެ ކުރީގައިވާ أمة ގެ ފަހަތުން އަންނަބަޔަކު ކަމުގައި ކަލޭމެން ލެއްވި ރަސްކަލާނގެއެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ކުރަ މިބާޒު نعمة އަށް ކާފަރުވެއްޖެ ދިޔާ ދަންނަވައެވެ. އޭނާގެ އެ ކާފަރުކަމުގެ ގެއްލުމަ ނުބައިކުރުވާނީ ހަމަ އޭނާގެ نفس ގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ކާފަރުންގެ އެ ކާފަރުކަން އިތުރުކުރާނީ الله ގެ حضرة ގައި ކޯފާ ގެނުވި އިތުރު ނުރައްކާތެރިކަމެވެ. އަދި ކާފަރުންގެ ކާފަރުކަން އިތުރުކުރާނީ ގެއްލުމާއި ހަލާކު ގެނުވި އިތުރު ނުރައްކާތެރިކަމެވެ.

**(٤٠)** (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ( އެ مشرك ންނަށް) ވިދާޅުވާށެވެ. الله ފިޔަވައި ކަލޭމެން އެ ފަރާތްތަކަށް ގޮވާ دعاء ކޮށް އަޅުކަން ކުރާހަރާ ކަލޭމެންގެ شريك ންތަކާއިމެދު ކަލޭމެން ނިކަން ތިމަންނާއަށް خبر ދީބަލާށެވެ. އެތަކެތި يعني އެބުދުތައް ބިމުން އުފައްދާ އެއްޗެއް ނިކަން ތިމަން ކަލޭގެފާނަށް ދައްކާދީބަލާށެވެ! އެތަކެތި ހެއްދެވި އެއްޗެއް ބިމުގައި ހުރިއްޔާ ދައްކާދީބަލާށެވެ! (ނޫނެވެ.) ނުވަތަ އުޑުތަކުގައި الله ހެއްދެވުމުގައި އެކަލޭގައި ބައިވެރިވާ އެކަލާނގެއާއި އެކުވެ حصّة އެއް ނުވޭ ހެއްޔެވެ؟ (އެހެންވެސް ނުވެއެވެ.) ނުވަތަ ތިމަންނަވަސްކަލާނގެއާއި شريك އެއްވާ ކަމުގައި ލިޔުއްވި ބާރުބޮޑު ފޮތެއް ތިމަންނަވަސްކަލާނގެ އެބަޔަކަށް ދެއްވިން ހެއްޔެވެ.؟ ( އޭގެ މައްސަލަ ޖެހޭ ލިބިފައި އެހެންނަމަވެއެވެ.) އަދި ކާފަރުން ބުނެއެވެ.؟ ދިރުން އެއްވެސް ކަމެއް ފިޔަވައެވެ. ޢަމަލުތަކުގެ مشرك ން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ހަމަ ގެއްލުމަށްޓަކައި ދޮގު وعد ދެނީއެވެ.

**(٤١)** ހަމަކަށަވަރުން އުޑުތަކާއި ބިން حركاة ކޮށް ގެއްލިނުދިއުމަށްޓަކައި ހިފަހައްޓަވަނީ الله އެވެ. އަދި އެދެތަން حركاة ކޮށް ފެއްޓިއްޖެނަމަ އެކަލާނގެ ފިޔަވައި ހަމަ އެކަކުވެސް އެދެތަން ނުހިފަހައްޓާނެއެވެ. ހިފެހެއްޓެން އެކަކުވެސް ނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއި އަވަހަށް عقوبة ނުދެއްވާ އަދި ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ.

وَأَقْسَمُوا۟ بِٱللَّهِ جَهْدَ أَيْمَٰنِهِمْ لَئِن جَآءَهُمْ نَذِيرٌ لَّيَكُونُنَّ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى ٱلْأُمَمِ ۖ فَلَمَّا جَآءَهُمْ نَذِيرٌ مَّا زَادَهُمْ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ ٱسْتِكْبَارًا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَكْرَ ٱلسَّيِّئِ ۚ وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِۦ ۚ فَهَلْ يَنظُرُونَ إِلَّا سُنَّتَ ٱلْأَوَّلِينَ ۚ فَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا ۖ وَلَن تَجِدَ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾

## މުފްރަދާތު

وَأَقْسَمُوا۟ بِٱللَّهِ = އަދި އެމީހުން الله ގަންދީ ހުވައިކުރިއެވެ. (مكة ގެ مشرك ން ހުވައިކުރިއެވެ.)❁ جَهْدَ أَيْمَٰنِهِمْ = އެމީހުންގެ ގަދަ ހުވައިން.❁ لَئِن جَآءَهُمْ نَذِيرٌ = އެމީހުންގެ ގާތަށް رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެންފިއްޔާ.❁ لَّيَكُونُنَّ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންވާނެކަމަށް.❁ أَهْدَىٰ مِنْ إِحْدَى ٱلْأُمَمِ = أمة ތަކުގެ ތެރެއިން އެންމެ ތެދުމަގުގައިވާނޭ أمة ކަމަށް.❁ فَلَمَّا جَآءَهُمْ نَذِيرٌ = ފަހެ ވަކި އެމީހުން ގާތަށް نذير އަށް يعنى رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެންފުމުން ހިނދުން.❁ مَّا زَادَهُمْ = އެމީހުންނަށް އިތުރުނުވިއެވެ.❁ إِلَّا نُفُورًا ﴿٤٢﴾ = ދުރުވެރިކަމާއި އަދި نفرت ތެރިކަންފުޅުވި.❁ ٱسْتِكْبَارًا فِى ٱلْأَرْضِ = ބިމުގައި ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވުމުގެ ގޮތުން.❁ وَمَكْرَ ٱلسَّيِّئِ = ނުބައި مكر ވެރި ގޮތުގައެވެ.❁ وَلَا يَحِيقُ ٱلْمَكْرُ ٱلسَّيِّئُ = ނުބައި ގޮތުގެ ނުބައިކަން ނުނައިސްފާއެވެ.❁ إِلَّا بِأَهْلِهِۦ = އެކަމުގެ أهل ވެރިންނަށް މެނުވީ.❁ فَهَلْ يَنظُرُونَ = އެމީހުން ވަކި އެބަ إنتظار ކުރަނީ ހެއްޔެވެ؟❁ إِلَّا سُنَّتَ ٱلْأَوَّلِينَ = ހިނގައިދިޔަ މީސްތަކުންގެ ގޮތަށް މެނުވީ. ( އެއީ ހިނގައިދިޔަ رسول ބޭކަލުން ދޮގުކުރި أمة ތަކަށްވެސް عذاب އައި ގޮތަށް عذاب އައުމަށްފަހުގެ.)❁ فَلَن تَجِدَ = އަދި ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ.❁ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَبْدِيلًا = الله ގެ أصول އަށް -އުސޫލަށް- އެއްވެސް ބަދަލެއް އަންނަކަން.❁ وَلَن تَجِدَ = އަދި ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިނުގަންނަވާނެއެވެ.❁ لِسُنَّتِ ٱللَّهِ تَحْوِيلًا ﴿٤٣﴾ = الله ގެ އުސޫލަށް އެއްވެސް ކަހަލަ ތަފާތެއް އަދި ބަދަލެއް އަންނާތީ.❁

## إِجْمَالِي މާނަ

(٤٢) އަދި އެބައިމީހުން ގަދައަށް ހުވާކޮށްފައި ބުނެއެވެ.. އެބައިމީހުންގެ ކައިރިއަށް نذير އަކު އަތުވެއްޖެއްޔާ يعنى رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެންފިއްޔާ އިސްވެދިޔަ أمة ތަކަށްވުރެ އެބަހީ، يهودى އިންނާއި نصارى އިންނަށްވުރެ ތެދުމަގުގައި އެމީހުންވާނެއެވެ. (އެބަހީ، އިސްވެދިޔަ މީހުން ފަދައިން رسول ބޭކަލުން ފޮނުއްވި ގައުމު ނުވާނެކަމަށެވެ.) ދެން ފަހެ އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެން ހިނދުން އެބަހީ، محمد صلى الله عليه وسلم ވަޑައިގެންނެވި ހިނދުން ދުރުވެރިކަމާއި ނުކިޔަމަންތެރިކަން މެނުވީ އެމީހުން އިތުރުނުވިއެވެ.

(٤٣) އެއީ ބިމުގައި ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވެގަތުމުގެ ގޮތުންނާއި އަދި ނުބައި ޙީލަތާއި މަކަރު ހެދުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި ނުބައިޙީލަތާއި މަކަރުގެ ނުބައިކަން އޭގެ أهل ވެރިންނަށް މެނުވީ ނުޖެހެއެވެ. އެމީހުން ފަހެ އެބަހީ، مكة ގެ مشرك ން އެ އިންތިޒާރުކުރަނީ އިސްވެދިޔަ أمة ތަކުގެ މީހުންނަށްވީގޮތް ވުމަށްޓަކައި ގޮސްވީ އެބަލަހައްޓަނީތޯއެވެ؟ (އެއީ رسول ބޭކަލުން ދެކޮޅުހެދުމުގެ ސަބަބުން عذاب އައުމެވެ.) އެއީ الله ގެ سنّة އެވެ. އެކަލާނގެ ކަންތައް ގެންދަވާގޮތެވެ. އަދި الله ގެ އެ أصول އަކީ އެއްވެސް ބަދަލެއް އަންނަކަން ކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގެންނުވާނެއެވެ. އަދި الله ގެ އެގޮތަށް އެނޫންގޮތަކަށް ބަދަލުވާތީ ކަލޭގެފާނު ފެނިވަޑައިގެންނުވާނެއެވެ. ( އެގޮތަކީ، رسول ބޭކަލުން ދޫކޮށް إيمان ނުވާ ބައެއްގެ މައްޗަށް އެންމެ ފަހުން عذاب ފޮނުއްވުމެވެ.)

أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَـٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَكَانُوٓا۟ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۚ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُعْجِزَهُۥ مِن شَىْءٍ فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾ وَلَوْ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ بِمَا كَسَبُوا۟ مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَآبَّةٍ وَلَـٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِۦ بَصِيرًۢا ﴿٤٥﴾

## ލުޣަތު

أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ = އެބައިމީހުންނަށް ބިމުގައި ދަތުރުފަތުރުކޮށް ހިނގައި ނުހަދަނީ ބާވައެވެ؟ ❁ فَيَنظُرُوا۟ = ދެން އެބައިމީހުން ބަލައި ނުވިސްނަނީ ބާވައެވެ؟ ❁ كَيْفَ كَانَ = ވީކޮންގޮތަކަށްވީނަންކަން. ❁ عَـٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރީގެ މީހުންގެ ނިމުން. ❁ وَكَانُوٓا۟ = އަދި އެމީހުންވީއެވެ. ❁ أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً = މި مكة ގެ މީހުންނަށްވުރެ ބާރުގަދަކަމުން މާގަދަކަމުގައި. ❁ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ = އަދި الله ވާނޭކަށްނުވެއެވެ. ❁ لِيُعْجِزَهُۥ = އެކަލާނގެ ނުކުޅެދުންތެރިކޮށްލާން ކަމެއްކުރުމަށްޓަކައި. ❁ مِن شَىْءٍ = އެއްވެސް ކަމަކުން. ❁ فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَلَا فِى ٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކުގައްޔާއި އަދި ބިމުގައިވިޔަސް. ❁ إِنَّهُۥ كَانَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٤٤﴾ = ދަންނަވޮޑިގެންވާ ކުޅަދުންވަންތަވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެކަމުގައި. ❁ وَلَوْ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ = އަދި الله މީސްތަކުން ހިފުއްވާފާނަމަ. ❁ بِمَا كَسَبُوا۟ = އެމީހުން ކުރި ނުބައި ކަންތަކުގެ ސަބަބުން. ❁ مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا = އެބިމުގެ ބުރިކަށި މަތީގައި އެކަލާނގެ ދޫކޮށްނުލައްވާނެއެވެ. ❁ مِن دَآبَّةٍ = އެއްވެސް ދިރޭ ޖަނަވާރެއް. ❁ وَلَـٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ = އަދި އެހެންނަމަވެސް އެކަލާނގެ އެމީހުން ނުހިފުއްވައި ލަސްކުރައްވަނީއެވެ. ❁ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى = ކަނޑައެޅި عَيَّنْ ކުރެއްވި މުއްދަތަކަށް ( އެއީ قيامة ދުވަހެވެ.) ❁ فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ = ދެންފަހެ އެމީހުންގެ أجل ހަމަވެއްޖެއްޔާ. ❁ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِۦ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله އެކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށްވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ بَصِيرًا ﴿٤٥﴾ = ބައްލަވާވަޑައި ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެކަމުގައި ( އެބަހީ، عذاب حق ވާ މީހުންނާއި އަދި ثواب حق ވާމީހުން އެކަލާނގެ ރަނގަޅަށް ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁

## إجْمَالِي މާނަ

**(٤٤)** އެބައިމީހުން އެބަހީ مكة ގެ مشرك ން- އެމީހުން ބިމުގެ އެތައްދިމާ ދަތުރުފަތުރުކޮށް އެމީހުންގެ ކުރިން އުޅެފައިވާ އުއްމަތްތަކުގެ މީހުންގެ يعني رسول ބޭކަލުން ދޮގުކުރި މީހުންގެ ނިމުން ހިނގާދިޔަގޮތް فكر ކޮށްބަލައި އެއިން عبرة އެއް حاصل ނުކުރަނީކީއްވެތޯއެވެ. ފަހެ ކުރިން އުޅެފައިވާ أمة ތަކުގެ މީސްތަކުންނަކީ މިމީހުންނަށްވުރެ ބާރުގަދަމީހުން މާގަދަކަމުގައެވެ. (އެހެންނަމަވެސް رسول ބޭކަލުން ދޮގުކުރުމުން الله އަށް إيمان ނުވި ހިނދުން الله އެމީހުން ހަލާކު ކުރައްވާފައެވެ. އޭގެ އަސަރުތައް މިމީހުން ދަތުރުފަތުރުކުރާ ޝާމްއާއި ޔަމަނާއި ދިމާލުގައިވެސް ފެންނަންހުރެއެވެ. އެބާރުގަދަ މީހުންނަށްވެސް الله ނުކުރެއްވުނު ކަމެއްނެތެވެ. އުޑުތަކާއި ބިމުގައި އެއްވެސް އެއްޗަކަށް އަދި އެއްވެސް ކަމަކަށްވެސް الله ނުކުޅެދިވަޑައިގެންނެއް ނުވާނެއެވެ. ކޮންމެ ކަމަކަށްވެސް الله ކުޅަދުންވަންތަވަނީ ބާރުގަދަ ކަމުގައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ ދެނެވޮޑިގެންވާ އަދި ކުޅަދުންވަންތަ ކަލާނގެއެވެ.

**(٤٥)** މީސްތަކުން ކުރާ ނުބައި ކަންތަކުގެ ސަބަބުން ކުށްވެރިކަން الله އެމީހުން ހިފެހެއްޓެވުމަށް ހަދާކަމަށް ވަނީނަމަ މިބިމުގެ މަތީގައި އެއްވެސް ދިރޭ އެއްޗެއް ނުބަހައްޓަވައި އެކަލާނގެ އެންމެހައި ތަކެތި ހަލާކު ކުރެއްވީހެވެ. ނަމަވެސް އެއެންމެން (ޤިޔާމަތާ ހަމައަށް) ނިޔަމުއްވައި ބެހެއްޓެވިއިރު އެވަނީ ކަނޑައެޅި ވަގުތަކާ ހަމައަށް ލުއިދެއްވައިގެންނެވެ. އެއީ قيامة ދުވަހެވެ. އެ مدت ހަމަވުމުން- އެކަލާނގެ އަޅުތަކުން ބަލައިވަޑައިގަތުމަށް ކަލާނގެ ފެނިވަޑައިގަނެއެވެ. (ބަޔަކު ثواب ލިބި ދެވިދާ حق ވި ބަޔަކު عذاب ލިބި ދެވި حق ވި ބަޔަކު އެކަލާނގެ އަޅުތަކުން ވަކިކުރަތޭ فيصلة ކުރައްވައި جزاء ދެއްވާނެއެވެ.) والحمد لله ...